(Nro. 252.)

ROZMAITOŚCI.

W Sobotę Nro. 126. 4. Listopada 1820.

Wiadomości handlowe.

Powszechna Gazeta Stanu Pruska umieściła następuiący list ze Lwowa datowany d. 3. Października. Letnie iarmarki Rossyyskie w Charkowie, Sumy i Królewiczu wypadły bardzo pomyślne dla towarów rękodzielnianych, i przecież od dawnego iuż czasu, można było uczynić choć raz to pocieszaiące postrzeżenie, że ilość sprowadzonych na przedaż towarów nie odpowiadała potrzebie.

Jarmark Lipski Sgo. Michała, zwiedzać będą tym razem kupcy Rossyysoy, których nie widziano tam od lat dziesięciu i więcey. Odessa, iako port wolny, wchodzi teraz mocno w ten handel, iakóż nie mało kupców Odeseńskich znaydować się będzie w Lipsku.

W ciągu miesiąca Sierpnia przybyły do Odessy trzy transporty z towarami Angielskiemi wełnianemi, bawełnianemi, stalowemi i szklannemi; iest to pierwsze doświadczenie handlowe w tym względzie; złożone były natychmiast, lecz kupcy maiący towary wełniane i bawełniane, żałowali zaraz swoich zabiegów. Pożądanym atoli okazały się chustki Angielskie które były szczególniey dobrego gatunku. Z tego powodu poczynili niektórzy Anglicy w Odessie przedsiebierstwa względem towarów, o które dotąd niebardzo się ubiegano; między innemi nabrano skór wołowych, mięsa solonego, osóbliwie zaś maizu (żyta Tureckiego) i zdaie się, że przy spekulacyi tego gatunku zboża, miano rostropny wzgląd na Angielski bil zbożowy.

Pszenica nie miała tego lata pokupu w Odessie, nadeszłe atoli niedawno zlecenia podniosły cenę iey dosyć zaspokaiaiącą; i ieżeli przy pomyślnym wietrze nadwiną okręty przeznaczone do ładunku, może się handel na pszenicę znacznie ieszcze ożywić.

Handel do Lewanty rozwiia się coraz bardziey w Odessie; zapas bawełny, rodzenków, migdałów, win Cypryyskich i z Archipelagu, iest bardzo znaczny, iakoż przyyść może do tego, że przez czas trwaiących niepokoiów we Włoszech, będą mogły Niemcy nabywać owych towarów z tamtąd przez Brody z łatwością i za mierną cenę.

Handel kosami Styryyskiemi do Rossyi prowadzą południowe prowincyie wyłącznie przez Brody. Pokup roczny rachować można w przecięciu na 1500 beczek, 800 do 1000 sztuk w wartości miliona Złotych Reńskich w monecie konwencyyney, nie licząc do tego ilości kos prowadzonych Dunajem, tudzież przez Kraków, i oprócz tego przez Rygę wodą do Rossyi. Kupcy Rossyyscy hurtownicy handluiący kosami, odprzedaiący ten towar w kraiu, przywożą znowu swoie płody do Brodów, osobliwie zaś wosk; płody te idą po większey części przez Wiedeń i Tryiest do Włoch i Hiszpanii. Wszakże zamiana takowa kos za wosk, stanowi naymnieyszą gałęź handlu woskiem, ponieważ oprócz tego, nierównie większe partyie wosku prowadzą z Ukrainy, Bezarabii, Podola i Wołynia na Brody przez Austryię, i to tak dalece, że massę pieniędzy będącą w obiegu za ten towar, rachować można bez przesady na cztery miliiony Złotych Reńskich.

Ważnym iest bardzo oprócz tego handel skorami iuchtowemi Rossyyskiemi i skórkami zaięczemi przez Brody; większa część pierwszych idzie przez Wiedeń do Włoch, przeciwnie drugich, przez Lipsk do Niemiec, Francyi i Holandyi.

)(

RAPPORT RADY STANU o dwuletnich czynnościach Rządu, czytany w Warszawie na drugiém posiedzeniu Izb połączonych dnia 14. Września r. b.

(Ciąg dalszy.)

Wydział Woyny.

Niezmordowana gorliwość Jego Cesarzowiczowskiey Mości Wielkiego Xięcia Konstantego Naczelnego Wodza, czuwała ciągle przez te upłynione dwa lata nad udoskonaleniem woyska pod wszelkiemi względami. Znawcy będą w stanie ocenić, ile toż woysko zyskało widząc postęp każdey broni, dokładność służby wewnętrzney, iednostayność doskonałą w obrotach, oraz stopień ukształcenia tak żołnierzy iak officerów.

Nie pozostaie więc Radzie Stanu iak tylko złożyć Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości obraz Administracyi Woyskowey i korzyści przyniesioych dla kraiu przez ściśle wykonanie i udoskonalenie przepisów, oraz przez oszczędność we wszystkich gałęziach służby zaprowadzoną.

Powiększenie wynagrodzenia za dostarczane podwody dla Woyska.

Stanowiąc wynagrodzenie za dostarczane podwody dla woyska, starano się ulżyć mieszkańcom kraiu, lecz opłata złotego iednego na milę za podwodę parokonną zdawała się bydź za małą i niewyrownywaiącą pracy.

Stosownie do petycyi Izb Seymowych rozkazałeś Wasza Cesarsko-Królewska Mość powiększyć to wynagrodzenie w proporcyi assygnowanego na ten przedmiot funduszu. Od 1go Stycznia 1820 płaci się od mili po złotym iednym i groszy piętnaście za podwodę parokonną. Znacznie zmnieyszyła się liczba podwod, które corocznie mieszkańcy dostarczać byli obowiązani, tak przez obostrzenie przypadków, w których woyskowi maią prawo tychże domagać się, iak równie przez dozwolenie przewożenia zapasów woyskowych wodą, tam gdzie tego mieyscowość dozwala.

Spotrzebowanie przez woysko sukna w Polsce robionego.

Wielość sukna dla woyska potrzebna wyprowadzała corocznie z kraiu około dwóch miliionów zł. Pol., wzrost fabryk kraiowych ściągnał na siebie uwagę Jego Cesarzewicowskiey Mości Wielkiego Xięcia, który rozkazał, ażeby dostawcy sukna, materyiał ten odtąd z fabryk kraiowych pobierali; w tym więc sposobie, zrobiono iuż kontrakty na lat dwa. Nie ma więc teraz potrzeby sprowadzać sukna z obcych kraiów, wyiąwszy niektóre iasne kolory potrzebne na wyłogi. Ta potrzeba ustanie również, skoro Kommissyia Woyny przekonaną będzie, że farbiernie kraiowe są w stanię dostarczać kolorów iasnych równie pięknych, iak trwałych na potrzebę woyska.

Utworzenie zakładów Remonty.

Wasza Cesarsko-Krolewska Mość raczyłeś zezwolić, ażeby zakłady remonty dla Kawaleryi Polskiey w Rossyi ustanowionemi zostały; z tego zezwolenia widoczne wynikły pożytki, które ieszcze przez osobne rozporządzenie Jego Cesarzowiczowskiey Mości Wielkiago Xięcia zwiększonemi zostały. Jazda Polska w lepsze tym sposobem opatrzona iest konie i bez wątpienia w krótkim bardzo czasie w naypięknieyszym znaydować się będzie stanie.

Lazaret w Uiazdowie.

Zniesienie stałych lazaretów na lazarety pułkowe od początku nowey organizacyi woyska ziściło te wszystkie korzyści, iakich spodziewać się można. Trudno bowiem iest wynaleść sposób oszczędnieyszy leczenia woyskowych; a połączony ze wszelkiemi wygodami, iakich chorzy potrzebować mogą.

Zdawało się iednak bydź rzeczą niepodobną zastosować tę organizacyią lazaretów pułkowych do załogi w stolicy, która i z różney broni iest złożoną i często iest zmienianą. Z tego tó powodu utworzono w *Warszawie* lazaret dla garnizonu; który tak pod względem ochędostwa, porządku, wygody, dobrey żywności i lekarstw, iako też pod wzgledem oszczędności z naylepszemi lazaretami, gdzie bądź się znayduiącemi, w porownanie iść może. W rzeczy samey pomimo wygody, z iaką żołnierze chorzy tam są utrzymywani, koszt nie przechodzi złotego iednego na człowieka, licząc w to żołd. Lazaret ten iest nieiako wzorem dla lazaretów pułkowych.

Apteka woyskowa nietylko że dostawia dla armii lekarstwa w naylepszym gatunku, lecz fundusz 50,000 zl. użyty do iey pier-

wszego założenia, podwoiony prawie został przez kupno i preparaty chemiczne ogołowe zapasami lekarstw i narzędziami, które posiada.

Zaprowadzenie i używanie namiotów.

Sprawienie namiotów nie ciążyło bynaymniey kassy woyskowe. Hoyność Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości dla woyska Polskiego i w tém nawet została okazana względzie. Rozkazałeś Wasza Cesarsko-Królewska Mość swym kosztem dostawić potrzebne na ten przedmiot płutno, cała piechota obozuie już dziś większą część lata pod namiotami.

Zbyteczną byłoby rzeczą wystawiać ile woysko zyskuie tym sposobem pod względem karności i nauki, równie ile w tymże czasie kray korzysta, maiąc nigę w kwaterunku. Jeżeli wydatek kassy woyskowey nieco się zwiększa przez dostarczanie słomy i drzewa dla żołnierzy, nie może mieć nigdy pięknieyszego ani użytecznieyszego celu nad ten, że dąży do użytku mieszkańców, którzy tym sposobem corocznie tak znacznych doznaią korzyści.

L i t o g r a f i i a.

Nowe to odkrycie nie uszło równie baczności Jego Cesarzewicowskiey Mości Wielkiego Xięcia. Stosownie do rozkazu Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości zaprowadzono litografiią i dołączono tę do Kwatermistrzostwa Jeneralnego. Sprowadzony został z *Münich* Professor w tey sztuce biegły, który w ciągu mniey iak roku iednego, ukształcił uczniów godnych zastępowania siebie. Ich Usiłowania dały pewność, że sztuka ta wkrótce w Polsce rozkrzewioną będzie. Użyteczność litografii tak w czasie pokoiu iak w czasie woyny za nadto iest doświadczeniem stwierdzona, ażeby potrzeba było iey dowodzić. Dotąd ieszcze kamienie sprowadzaią się z zagranicy, lecz szukaią onych starannie w kraiu i iest nadzieia, że w równie dobrym gatunku znalezienemi będą.

O s z c z ę d n o ś ć.

Naywidoczniejszym dowodem oszczędności iest bez wątpienia zmnieyszanie corocznie summy potrzebney na utrzymanie woyska.

Budżet 1818 roku wynosił		30,949,467.
Tenże w 1819 roku wynosił		30,712,953.
A w roku 1820	—	30,455,778.

tym sposobem w ciągu lat dwóch budżet woyskowy zmnieyszył się o pół milliona złotych Polskich.

Lecz nie na tém tylko ograniczyła się oszczędność poczyniona przez Jego Cesarzewicowską Mość Wielkiego Xięcia, wydatki bowiem, które wcale budżetem na rok 1818 obięte nie były, a które w roku 1820 w budżet weszły, wynoszą więcey iak milion złotych Polskich.

Ten pożyteczny rezultat Administracyi woyskowey przypisać należy ciągłemu zmnieyszaniu cen wszystkich przedmiotów dla woyska potrzebnych i surowemu wydatków sprawdzeniu. Wszelkie artykuły uzbroienia i umundurowania dostarczane są teraz daleko taniey iak dawniey. Do ustanowienia cen przyzwoitych, pomogły licytacyie publiczne, a gdy te czasem szkodliwemi być się zdawały, zawierano dobrowolne kontrakty z dostawcami za upoważnieniem Jego Cesarzewicowskiey Mości Wielkiego Xięcia. Wreszcie daiąc pieniądze pułkom, te były w stanie wiele drobnieyszych artykułów za tańszą dostać cenę, tak, iż twierdzić z pewnością można, że we wszelkich artykułach uzbroienia i umundurowania zbliżano się do nayniższych cen.

Ciągłe starania Jego Cesarzewicowskiey Mości Wielkiego Xięcia, gorliwość Kommissyi Woyny, w wykonaniu Jego rozkazów, równie szczęśliwie i co do innych potrzeb woyska miały skutki. Tanność produktów dozwoliła zmnieyszyć cenę furażu, który pułkom w pieniądzach iest płaconym, a oszczędność w opale wynosi rocznie summę 380,000 zł. Pol. Scisłe dopełnianie zobowiązania się i regularność wypłaty zwiększa ochotę w dostawach i pomaga skutecznie do tych szczęśliwych rezultatów.

B u d o w l e w o y s k o w e.

Wasza Cesarsko-Królewska Mość raczyłeś przeznaczyć oszczędności kassy woyskowey na budowle woyskowe. Z tego to powodu budżet 1819 i 1820 roku nie zawiera żadnych szczególnych summ na budowle, wyznaczone w nim są tylko summy na utrzymywanie i na drobne reperacyie iuż istnieiących, równie iak na utrzymywanie i odnawianie dostaw i innych potrzeb koszarowych.

Wszelkie reperacyie zaś, powiększenia nabycia i nowe budowle, wykonywane są z oszczędnością, które na innych funduszach budżetu woyskowogo zrobione zostały.

Kassy cywilne mało bardzo dały fun-

duszów na ten przedmiot, kassa zaś woyskowa zaassygnowała w latach 1818 i 1819 summę 1,953,038 zł. na budowle woyskowe. Z tych to oszczędności w ciągu upłynionych dwoch lat wyreperowano, odnowiono i ukończono zupełnie tak wewnętrznie iak i zewnętrznie.

Budynek kupiony na Kommissoryiat woyskowy, rownie iak pałac *Sapiehów* i *Sierakowskich* na koszary, powiększono i reperacyie znaczne zrobiono w koszarach *Mirowskich*, równie iak i w dawnych koszarach Ujazdowskich, które na lazaret woyskowy obróconemi zostały.

Na Solcu pobudowano z drzewa koszary dla iednego pułku kawaleryi. — Budynek zwany karowy, przemieniony został na koszary dla Artyleryi i ten w ciągu b. r. 1820 zupełnie ukonczonym zostanie.

Na prowincyi w *Zamościu*, *Lublinie*, *Łęczycy* i *Wolborza* pobudowano i powiększono koszary, które iuż zupełnie są gotowe.

Dziewiętnaście staien drewnianych i dwie murowanych dla kawaleryi zostały również pobudowane.

Krzyże woyskowe.

Kommissyia Woyny otrzymawszy rozkaz sprawdzenia dowodów, które iey przez woyskowych wszelkich stopni przedstawiane były, maiącyeh prawo noszenia Orderu Krzyża woyskowego Polskiego, ukończyła te prace, ułożywszy trzy listy wszystkich tymse krzyżem ozdobionych.

Pierwsza obeymuie Officerów, żołnierzy i Urzędników woyskowych w czynney służbie zostaiących; druga Jenerałów, Officerów i Urzędników woyskowych ze służby wyszłych, i nową organizacyią nie objętych; trzecia podofficerów i żołnierzy abszytowanych, również dzisieyszą organizcyią nieobiętych.

Podofficerowie i żołnierze ozdobieni tym krzyżem, bądący w czynney służbe, pobieraią regularnie pensyią do tey ozdoby przywiązaną. Officerowie zaś żadney nie biorą.

Zaciąg woyskowy.

Kilkoletnie doświadczenie dowiodło, że powody do wyłączenia od służby woyskowey, w obszernieyszym zastosowane rozumieniu, iak duch prawa t kowe obeymował, nietylko że nie dopełniały zamierzonego celu dla ludności, rolnictwa i rękodzieł, lecz często do licznych dawały powód nadużyciów, spadał bowiem cały ciężar na klassę ludu rolniczą, a zręcznieysi lub bogatsi łatwo od tego usunąć się potrafili.

Chcąc zaradzić tym niedogodnościom i zapewnić dla woyska liczbę zaciągowych potrzebną do zastąpienia ubywaiących corocznie, uznałeś Wasza Cesarsko-Królewska Mość potrzebę ściśnienia tey nieograniczoney wolności w wyborze rodziców, zachowując ią tylko w tych rodzinach, gdzie ieden syn wyłączenie nie podpadał z innych powodów, wyiąwszy zupełną niesposobność do iakieykolwiek bądź pracy.

Wyłączenia oznaczone poprzednio dla rękodzielników i rzemieślników, doznały również z powyższych przyczyn ograniczenia, i nie są teraz inaczey udzielane, iak tylko szczegółowo przez kommissyią Rządową Spraw Wewnętrznych i Policyi, oraz przez Kommissyią woyny.

Uwolnienie od służby.

Oprócz uwolnień od służby, które bywaią udzielane tym podofficerom i żołnierzom, którzy czas swóy wysłużyli, Jego Cesarzewicowska Mość Wielki Xiąże maiąc zawsze na względzie dobro krain, nie odmawia nigdy uwolnienia tym, którzy dla interessów familiynych, spadłych sukcessyi lub innych ważnych przyczyn o nie upraszaią, mogąc inaczey znaczną w maiątku ponieść szkodę.

(*Dalszy ciąg nastąpi.*)

M y ś l i.

Prawda tylko bez okrasy iaśnieie naypiękniey: my atoli tyle nadaiemy iey blasku i ozdób, iż wygląda iak maska zapustna, z którą każdy chciałby się bawić do woli.

Gdybyśmy się mogli obeyść bez iedzenia i picia, zbyt mało popełnialibyśmy występków. Brzuch i gardło pożeraią cnoty i tworzą w nas namiętności wiodące do zbrodni·

Redakcyia F. Krattera Drukiem J. Pillera.